สมาธิในพระพุทธศาสนาต่อการตื่นตัวของโลก

Meditation in Buddhism on the awakening of the world

สิริพร ครองชีพ[1]
Siriporn Krongcheep
กฤตสุชิน พลเสน
Kitsuchin Ponsen
พระสุทธิสารเมธี
Phra Sutthisanmeth

บทคัดย่อ

สมาธิมีการฝึกกันมากขึ้น เพราะว่าเราดังจะเห็นบทความวิชาการเรื่อง สมาธิในพระพุทธศาสนาต่อการตื่นตัวของโลก มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา 1.สมาธิในพระพุทธศาสนา 2.ความสำคัญของสมาธิในพระพุทธศาสนา 3.การส่งเสริมการปฏิบัติสมาธิในพระพุทธศาสนาแก่ชาวโลกในภาพรวม 4.สมาธิในพระพุทธศาสนาต่อการตื่นตัวของโลก ผลการศึกษาพบว่า สมาธิตามหลักพระพุทธศาสนาทั้ง 3 ระดับแตกต่างกันโดยสมาธิระดับขณิกสมาธิ หรือสมาธิชั่วคราว สมาธิในระดับอุปจารสมาธิเป็นสมาธิจวนเจียนจะแน่วแน่โดยสมบูรณ์ ใกล้จะถึงฌาน เมื่อชำนาญคุ้นดีแล้วก็จะแน่วแน่กลายเป็นอัปปนาสมาธิ อันเป็นองค์แห่งฌานต่อไป ความสำคัญของสมาธิผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านมีความเห็นสอดคล้องถึงความสำคัญของสมาธิที่มีต่อชีวิตเป็นอย่างยิ่ง เพราะสมาธิจะเป็นฐานที่มั่นสามารถนำไปสู่ความสำเร็จได้ สมาธิจะเป็นตัวสร้างฐานพลังจิตจนสามารถนำไปสู่ขั้นปัญญาหรือวิปัสสนาญาณ เข้าสู่มรรคผลนิพพานได้สำเร็จ การส่งเสริมการปฏิบัติสมาธิในพระพุทธศาสนาแก่ชาวโลกในภาพรวม ควรสนับสนุนให้มีการเผยแผ่ทำความเข้าใจในหลากหลายรูปแบบ การปฏิบัติสมาธิมีความจำเป็นทุกชาติศาสนา เพื่อความสำเร็จในการดำเนินชีวิตและการประกอบธุรกิจการงาน สมาธิในพระพุทธศาสนาต่อการตื่นตัวของโลก ปัจจุบันถือว่า ประชาชนมีการตื่นตัวเรื่องว่าสังคมปัจจุบันคนต้องการที่พึ่งแห่งจิตใจมากขึ้น ปัจจุบันผู้คนมีอิสระในการแสวงหาสันติภาพกันมากขึ้น ผู้คนทั่วโลกเริ่มหันมาให้ความสนใจเกี่ยวกับสมาธิกันมาก แสดงให้เห็นว่าเขาเหล่านั้นต่างต้องการและแสวงหาสันติภาพภายในตน ด้วยการปฏิบัติสมาธิกรรมฐาน

คำสำคัญ : 1.สมาธิ, 2.พระพุทธศาสนา, 3.การตื่นตัว

Abstract

This Academic article requires study on Meditation in Buddhism on the awakening of the world. Have an educational objective 1. Meditation inon Buddhism 2. The importance of meditation in Buddhism 3.Promoting the Buddhist meditation practice of meditation in Buddhism on the awakening of people of the world as a whole 4. Meditation in Buddhism on the awakening of the world. The study found that Meditation according to Buddhism principles at 3 different levels. Vary by concentration, level of concentration Or temporary concentration Meditation at the indecent level, meditation is almost completely resolute, near to

[1] มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Email : siriporn.kro@mbu.ac.th

contemplation. Which is the next contemplation The Importance of Meditation All the experts agree the importance of meditation to life. Because concentration will be a stronghold that can lead to success Meditation will create the base of mental energy until it can lead to wisdom or Vipassana. Successfully entered the path of Nirvana Promoting the Buddhist meditation practice to the people of the world as a whole. It should encourage spreading of understanding in a variety of ways. The practice of meditation is essential to all nations and religions. For success in life and business. Meditation in Buddhism on the awakening of the world currently considered. People are more alert to concentration because we can see that on today's society, people need more dependence on the mind. Today, people are freer to seek peace. People around the world are becoming more and more interested in meditation. Show that they all want and seek inner peace. With meditation practice

Keywords: meditation, Buddhism, Awakening

บทนำ

เมื่อกล่าวถึงสมาธิ ต้องเข้าใจในเบื้องต้นว่า สมาธิมิใช่เรื่องไกลตัว หรือมิใช่เป็นเรื่องที่ประพฤติปฏิบัติได้เฉพาะผู้ที่เป็นนักบวชเท่านั้น แต่สมาธิเป็นเรื่องของการฝึกฝนอบรมจิตใจ และเป็นการพัฒนาจิตใจให้มีความมั่นคง ตั้งมั่น และทำให้มีคุณภาพทางจิตใจที่ดีขึ้น ซึ่งในทางพระพุทธศาสนานั้น สมาธิสามารถประพฤติปฏิบัติได้ ทั้งเพื่อประโยชน์ต่อความมีชีวิตที่อยู่เป็นสุขในเพศภาวะของผู้ที่ยังครองเรือน และยังเป็นการปฏิบัติเพื่อนำไปสู่ความหลุดพ้นสำหรับผู้ที่เป็นนักบวชอีกด้วย แต่อย่างไรก็ตาม สมาธิ ถือเป็นเรื่องสากล กล่าวคือ มิใช่เฉพาะพุทธศาสนิกชนเท่านั้นที่จะสามารถปฏิบัติสมาธิได้ แม้ผู้ที่นับถือศาสนาอื่นก็สามารถปฏิบัติสมาธิได้เช่นเดียวกัน ทั้งนี้ การฝึกสมาธิจะเน้นให้ความสำคัญของการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เพราะนอกจากจะทำให้ผู้ปฏิบัติเห็นผลด้วยตนเองแล้ว หากมีข้อสงสัยในเชิงปฏิบัติ จะสามารถที่จะสอบถามจากผู้รู้ผู้ชำนาญได้อย่างตรงเป้าหมาย หรือตรงต่อประสบการณ์ที่ตนเองได้ปฏิบัติมา และถึงแม้จะมีการอธิบายรายละเอียดความรู้ของสมาธิในเชิงทฤษฎี แต่กระนั้นก็มิอาจที่จะละเลยสมาธิในเชิงปฏิบัติได้

สมาธิในพระพุทธศาสนา

“สมาธิ” ในพระอภิธรรมปิฎก (อภิ.สงฺ. (ไทย) 34/15/29; อภิ.วิ (ไทย) 34/206/175) ได้กล่าวไว้ว่า “สมาธิ” หมายถึง ความตั้งอยู่แห่งจิตความดำรงอยู่แห่งจิต ความมั่นอยู่แห่งจิต ความไม่ส่ายไปแห่งจิต ความไม่ฟุ้งซ่านแห่งจิต ภาวะที่จิตไม่ส่ายไป ความสงบ (สมถะ) สัมโพชฌงค์ที่เป็นองค์แห่งมรรค นับเนื่องในมรรคอันใด นี้เรียกว่า สัมมาสมาธิ

“สมาธิ” ในคัมภีร์วิสุทธิมรรค หมายถึง ภาวะที่จิตมีอารมณ์อันเดียวฝ่ายกุศลชื่อว่าสมาธิ (วิสุทธิ(ไทย) 38/134)

“สมาธิ” ในหนังสือพุทธธรรม ของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้อธิบายไว้ว่า “สมาธิ” เป็นความตั้งมั่นของจิต หรือภาวะที่จิตแน่วแน่ต่อสิ่งที่กำหนดการดำรงจิตและเจตสิกไว้ในอารมณ์หนึ่งเดียว อย่างเรียบสม่ำเสมอ และด้วยดี (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2552: 824 – 825)

สรุปว่า สมาธิตามหลักพระพุทธศาสนา หมายถึง การมีจิตตั้งมั่นในอารมณ์เดียวในทางกุศล เป็นสมาธิตามหลักอริยมรรคมีองค์ 8 ที่เริ่มต้นด้วยสัมมาทิฐิ มีปัญญารู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง เป็นสมาธิที่ควรคู่แก่การใช้งาน การแก้ปัญหาชีวิต การบำบัดโรคทางกายจิต และความเจริญก้าวหน้าแห่งสมาธิสู่วิปัสสนา อันเป็นทางแห่งปัญญาสู่การสิ้นสุดแห่งกองทุกข์

ประเภทของสมาธิ

สมาธิคือ ปัญญาในการสำรวมแล้วตั้งไว้ด้วยดีหากจิตเป็นฌานในขณะใดขณะหนึ่งใน ลมหายใจเข้าออกก็ดี ในคำภาวนาก็ดี ในนิมิตก็ดี ถ้าจิตจับเฉพาะอย่างนั้นเรียกว่า การเกิดสมาธิ หรือการเกิดญาณ มี 5 อย่าง ดังนี้

1. สมาธิ 1 ได้แก่ เอกัคคตาสมาธิ คือ จิตที่มีสมาธิแน่วแน่ในอารมณ์เดียว คือจะแน่วแน่ อยู่ในอารมณ์ที่เพ่ง เพียงอย่างเดียวเท่านั้น เอกัคคตา มี 3 ระดับ คือ

ระดับที่ 1 ขณิกสมาธิ หรือ บริกรรมสมาธิ คือ จิตที่ตั้งมั่นอยู่ในอารมณ์ได้ ชั่วขณะ หรือเป็นสมาธิ ขณะบริกรรมว่า ปฐวีๆ เป็นต้น

ระดับที่ 2 อุปจารสมาธิ คือ จิตที่ตั้งมั่นอยู่ในอารมณ์ใกล้จะได้ฌาน

ระดับที่ 3 อัปปนาสมาธิ คือ จิตตั้งมั่นหรือแนบแน่นอยู่ในอารมณ์ที่กำหนดไม่ซัดส่ายไปไหน กิเลสไม่สามารถรบกวนได้และอัปปนาสมาธิ ก็คือ ฌานจิต ที่เป็น อัปปนา เกิดขึ้นแล้ว

2. สมาธิ 2 ได้แก่ โลกิยสมาธิ และโลกุตตรสมาธิ

3. สมาธิ 3 ได้แก่ ขณิกสมาธิ อุปจารสมาธิ และอัปปนาสมาธิ

4. สมาธิ 4 ได้แก่ ทิฏฐธัมมสุขวิหารสมาธิ ญาณทัสสนสมาธิ สติสัมปชัญญสมาธิ และอาสวักขยสมาธิ

5. สมาธิ 4 ได้แก่ สุขสมาธิ สันตสมาธิ อริยสมาธิ นิรามิสสมาธิ อกาปุริสสมาธิ ได้แก่ สมาธิของมหาบุรุษ (พระธรรมธีรราชมหามุนี (โชดก ญาณสิทฺธิ), 2546: 123)

กล่าวโดยสรุป ในบรรดาสมาธิ 5 ประเภทนี้ สมาธิ 1 ถึง สมาธิ 3 ข้างต้น เป็นสมาธิที่เกิดจากการเจริญสมถกรรมฐาน เพราะการเจริญสมถะจะทำให้เกิดสมาธิขั้นใดขั้นหนึ่งถึงอัปปนาสมาธิ ส่วนสมาธิ 4 ถึง สมาธิ 5 คือ สมาธิที่เกิดจากการเจริญวิปัสสนา โดยการกำหนดพิจารณาไตรลักษณ์

ระดับของสมาธิ

ผู้ที่เจริญสัมมาสมาธิได้อย่างถูกทางตามหลักพระพุทธศาสนา จะทำให้สามารถพัฒนาจิตให้มีสมาธิมากขึ้นใน 3 ระดับ (อง.ปญฺจก.22/51/72, อภิ.วิ.35/983/510) ดังนี้

1. สมาธิระดับขณิกสมาธิ หรือสมาธิชั่วคราว เป็นสมาธิขั้นต้นที่คนทั่วไปอาจนำไปใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงานในชีวิตประจำวันเช่นใช้อ่านหนังสือ หรือขับรถ

2. สมาธิระดับอุปจารสมาธิ หรือสมาธิเฉียดๆ หรือสมาธิจวนจะแน่วแน่ เป็นสมาธิขั้นระงับนิวรณ์ 5 (วิสุทธิ.1/107,160,175,187; วินย.อ.1/523) ก่อนที่เข้าสู่สภาวะแห่งฌานหรือสมาธิในบุพภาคแห่ง อัปปนาสมาธิ

3. สมาธิระดับอัปปนาสมาธิ เป็นสมาธิระดับสูงสุด เป็นสมาธิที่แน่วแน่ แนบสนิท สรุปได้ว่า สมาธิตามหลักพระพุทธศาสนาทั้ง 3 ระดับ มีพลังที่แตกต่างกันโดยสมาธิในระดับอุปจารสมาธิเป็นสมาธิเมื่อจิตตั้งมั่นโดย

ละนิวรณ์ทั้ง 5 เป็นสมาธิจวนเจียนจะแน่วแน่โดยสมบูรณ์ ใกล้จะถึงฌาน เมื่อชำนาญคุ้นดีแล้ว ก็จะแน่วแน่กลายเป็นอัปปนาสมาธิ อันเป็นองค์แห่งฌานต่อไป

เป้าหมายของสมาธิในพระพุทธศาสนา

1. เป้าหมายหลักของสมาธิ : วิมุตติ

วิมุตติ หมายถึง ความหลุดพ้น ความเป็นอิสระ เป็นภาวะจิตที่สำคัญ เป็นพื้นฐานภาวะความหลุดพ้นเป็นอิสระนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากปัญญา คือ เมื่อเห็นตามความเป็นจริง รู้เท่าทันสังขารแล้ว จิตจึงพ้นจากอำนาจครอบงำของกิเลส (ความโลภ ความโกรธ ความหลง) ลักษณะด้านหนึ่งของความเป็นอิสระ ในเมื่อไม่ถูกกิเลสครอบงำ ก็คือ การไม่ตกเป็นทาสของอารมณ์ที่เย้ายวนหรือยั่วยุ อย่างที่ท่านเรียกว่าอารมณ์เป็นที่ตั้งของราคะ หรือ โลภะ โทสะและโมหะ เพราะจิตปราศจากราคะ โทสะ โมหะ แล้ว ทำให้ไม่หวั่นไหวกับสิ่ง เหล่านี้ยังเป็นหลักประกันให้ประกอบการงานอย่างสุจริตด้วย สามารถเป็นนายเหนืออารมณ์โดยแบ่งออกเป็น 5 ประเภทบ้าง 2 ประเภทบ้าง ตามศักยภาพของวิมุตตินั้นๆ ได้แก่วิมุตติ 5 ประเภท คือ

(1) ตทังควิมุตติคือ ความหลุดพ้นชั่วคราว ความหลุดพ้นด้วยองค์ธรรมจำเพาะหมายถึง ความหลุดพ้นจากกิเลสได้ชั่วคราว เช่น เกิดความเจ็บปวด หายจากความโลภ เกิดเมตตาหายโกรธ เป็นต้น แต่ความโลภ ความโกรธนั้นไม่หายทีเดียวอาจจะกลับมาอีกเป็นต้น

(2) วิกขัมภนวิมุตติคือ ความหลุดพ้นด้วยการสะกดไว้ หมายถึง ความหลุดพ้นจากกิเลสได้ด้วยกำลังฌาน คือการระงับนิวรณ์เป็นต้น ได้ด้วยอำนาจสมาธิ ได้แก่ สมาบัติ 8 คือ รูปฌาน 4 และอรูปฌาน 4 สะกดไว้ได้ด้วยกำลังฌาน เมื่อฌานเสื่อมแล้ว กิเลสเกิดขึ้นได้อีก เช่น เมื่อนั่งสมาธิสามารถสะกดข่มกิเลสไว้เมื่อออกจากสมาธิกิเลสก็กลับมาอีกครั้ง เป็นต้นวิมุตติ 2 ข้อแรกนี้ เป็นโลกิยวิมุตติ หลุดพ้นได้ชั่วระยะหนึ่ง เช่นหลุดพ้นนิวรณ์ชั่วขณะ เวลาที่ยังอยู่ในฌาน เมื่อออกจากฌานแล้สามารถเกิดนิวรณ์ขึ้นได้อีก

(3) สมุจเฉทวิมุตติคือ ความหลุดพ้นเด็ดขาด หมายถึง ความพ้นจากกิเลสด้วยอำนาจอริยมรรค (มรรคมีองค์ 8) ละกิเลสได้อย่างเด็ดขาด ไม่เกิดกิเลสอีกต่อไป

(4) ปฏิปัสสัทธิวิมุตติ คือ ความหลุดพ้นด้วยความสงบ หมายถึง ความหลุดพ้นจากกิเลสเนื่องมาจากอริยมรรคอริยผลไม่ต้องขวนขวายเพื่อละกิเลสอีก

(5) นิสสรณวิมุตติ คือ ความหลุดพ้นด้วยสลัดออกไป หมายถึง ความหลุดพ้นจากกิเลสนั้นได้อย่างยั่นยืนตลอดไป ดับกิเลสเสร็จสิ้นแล้ว ได้แก่ นิพพาน (ขุ. ปฏิ. 31/39; 704/609)

วิมุตติ 3 ข้อหลังนี้ เป็นโลกุตตรวิมุตติ เป็นความหลุดพ้นแบบเบ็ดเสร็จ กิเลสทั้งหลายถูกกำจัดออกไปอย่างเด็ดขาด โดยไม่สามารถกลับมามีอิทธิพลหรือครอบงำจิตใจอีกต่อไปวิมุตติ 3 ข้อหลังนี้ ต้องเป็นพระอรหันต์วิมุตติ 2 ประเภท คือ ความหลุดพ้นด้วยสมาธิและปัญญา ได้แก่

(1) เจโตวิมุตติหมายถึง ความหลุดพ้นแห่งจิต ความหลุดพ้นด้วยอำนาจการฝึกจิตความหลุดพ้นแห่งจิตจากราคะ ด้วยกำลังแห่งสมาธิ

(2)ปัญญาวิมุตติหมายถึง ความหลุดพ้นด้วยปัญญา ความหลุดพ้นด้วยอำนาจการเจริญปัญญา ความหลุดพ้นแห่งจิตจากจากอวิชชา ด้วยปัญญาที่รู้เห็นตามเป็นจริง (องฺ. ทุก.(ไทย) 20/276/78; องฺ. นวก. (ไทย) 23/248/473)

สรุปเกี่ยวกับวิมุตติได้ว่าการเจริญสมาธิ ไม่ว่าจะเป็นสมถะกรรมฐาน หรือวิปัสสนากรรมฐาน มีเป้าหมายหลักเดียวกันคือ “ความหลุดพ้นจากกิเลส” ความหลุดพ้นที่ว่านี้ เรียกในทางพระพุทธศาสนาว่า “วิมุตติ”2. เป้าหมายรองของสมาธิ : การประยุกต์ใช้สมาธิในการพัฒนาด้านต่างๆ ในชีวิตประจำวัน การประยุกต์ใช้สมาธิในการพัฒนาด้านจิตใจ

1. ทำให้มีความสุข ปีติผ่อนคลาย จิตใจแจ่มใสและเบิกบาน ผู้ปฏิบัติสมาธิโดยส่วนมากมีความสุขมากขึ้น มีความรู้สึกใน แง่บวกที่หลากหลายเช่น รู้สึกสงบ ผ่อนคลายซาบซึ้ง สบายใจ จิตใจผ่องใสขึ้น สนุกสนานไม่เบื่อหน่าย และมีความทุกข์ลดลง สามารถนำการฝึกปฏิบัติมาใช้ในชีวิตประจำวัน ส่งผลให้มีความสุขในปัจจุบันขณะได้มากขึ้นอีกด้วย

2.ทำให้มีจิตใจสงบเยือกเย็น สุขุม อารมณ์ความโกรธ ความกลัวลดน้อยลง สมาธิเป็นการสร้างกุศโลบายให้ผู้ฝึกปฏิบัติได้รู้สึกสงบ ผ่อนคลาย และเป็นสุขแล้ว ยังเน้นย้ำพร่ำสอนชี้แนะให้ผู้ฝึกปฏิบัติได้รู้จักหรือเข้าใจเรื่องของการทำงานของจิตได้อย่างลึกซึ้งด้วย มากไปกว่านั้นคือเน้นให้นำไปปฏิบัติจริงอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ผู้ฝึกปฏิบัติได้รู้แจ้งเห็นจริง

3. มีจิตที่เปิดกว้าง มีความรัก ความเมตตากรุณาต่อตนเองและคนอื่น

4. ทำให้มองโลกในแง่ดีมากขึ้น สมาธิยังช่วยให้ผู้ปฏิบัติมีทัศนคติที่เป็นบวก(Positive Thinking) หรือมองโลกในแง่ดีมากขึ้น

5. ทำให้สุขุม รอบคอบ มีสติ สมาธิกับการทำงานมากขึ้น หากมนุษย์มีความสมบูรณ์ของ “พลังจิตกับกาย” ที่ครบถ้วนทั้งสองด้าน ก็ย่อมเป็นบุคคลที่ทำงานพร้อมด้วย “สติ” อย่างแท้จริง ทั้งด้านความคิดและการกระทำที่มีความสุขุมรอบคอบและชาญฉลาดมากยิ่งขึ้น

การประยุกต์ใช้สมาธิในการพัฒนาด้านร่างกายและพฤติกรรม

1. ส่งเสริมสุขภาพทางกาย

2. ช่วยให้บรรเทาหรือแก้ไขโรคได้

การฝึกเจริญสมาธิ ช่วยเยียวยาโรคที่เป็นอยู่ให้บรรเทาลง และสามารถช่วยรักษาโรคบางอย่างให้หายขาดได้ เนื่องจากเมื่อฝึกเจริญสมาธิอย่างต่อเนื่อง ย่อมทำให้เกิดความสงบ ผ่อนคลายทั้งทางร่างกายและจิตใจ โดยเฉพาะในผู้ที่ฝึกปฏิบัติมาแล้วอย่างดีในระดับหนึ่ง เมื่อกายป่วยก็ไม่สบายเพียงแค่กาย แต่จิตใจจะไม่พลอยป่วยไปด้วย ยิ่งกว่านั้นจิตใจกลับมีกำลังเข้มแข็งจนส่งผลให้มีอิทธิพลบรรเทาหรือผ่อนปรนโรคทางกายได้อีกด้วย อาจทำให้โรคหายง่ายและเร็วไวขึ้น สอดคล้องกับพระไตรปิฎกที่กล่าวถึง การเจริญสติปัฏฐาน 4 และการเจริญอานาปานสติ ว่าย่อมมีอานิสงค์ในมิติทางกายและจิตใจหลายประการ เช่น “ย่อมเป็นการดับทุกข์และโทมนัส(ดับความทุกข์กายและความทุกข์ใจ)(ที.ม. (ไทย) 10/373/301)

จากการศึกษาสมาธิในพระพุทธศาสนา ในเบื้องต้นมาพอสมควร ผู้เขียนมีข้อสงสัยถึงสมาธิในพระพุทธศาสนา มีความสำคัญอย่างไร สมาธิในพระพุทธศาสนาต่อการตื่นตัวของโลกอย่างไร และมีข้อเสนอแนะอย่างไร จึงได้ออกแบบสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคล และขอความกรุณาเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านพระพุทธศาสนา แสดงความคิดเห็น แล้วได้คำตอบในประเด็นต่างๆ ที่สอบถาม

สมาธิเป็นวิธีอบรมจิตใจของสังคมอินเดียโบราณ อินเดียเรียกว่าโยคะ เป็นประเพณีอันดีงามของสังคมอินเดียที่เขาเห็นว่าการพัฒนาชีวิตและการฝึกอบรมจิตใจ เพราะถือว่าจิตที่เป็นสมาธิ เป็นพื้นฐานของสติปัญญา เพียงแต่อาจจะแตกต่างกันที่ความนับถือ พระพุทธเจ้าเองก็ใช้โยคะในการปฏิบัติเหมือนกัน เพียงแต่ว่าโยคะที่พระพุทธเจ้าใช้ ไม่ใช่โยคะที่สุดโต้ง แต่พระองค์ก็ได้ทดลองทั้ง 2 วิธี คือ การทรมานตัวเองให้ได้รับความทรมานและการที่พระพุทธองค์ทรงปรนเปรอตัวเองให้มีแต่ความสุขสบายก็เป็นโยคะเหมือนกัน เพราะฉะนั้นสรุปว่าโยคะ คือ การฝึกอบรมจิตใจ เป็นประเพณีการฝึกตัวเองของคนอินเดียโบราณ ของพวกนักศาสนาชี-พราหมณ์ของพวกโยคีอินเดียโบราณอยู่แล้วพระพุทธเจ้าก็ทรงปฏิบัติอย่างนี้ เพียงแต่ว่าด้วยประสบการณ์ มีหลักคิดมากมีการบริหารจิต เจริญภาวนามากกว่าพวกฤาษี ชีไพรทั้งหลายก็ทรงเห็นชัดว่า การปฏิบัติโยคะ ที่สุดโต้งทั้ง 2

มันไม่ใช่หนทางแห่งการหลุดพ้นที่แท้จริง มันทำได้แค่สูงสุดแค่ อภิญญา โลกียะ อภิญญา จะบรรลุแต่มันก็ไม่บรรลุจริงๆ เพราะฉะนั้นพระองค์ก็ได้ประมวลประสบการณ์ทั้งหลายและก็นำเอาโยคะเป็นฐาน และนำเอามาต่อยอด เป็นศีล สมาธิ ปัญญา เป็นไตรสิขา จิต สมาธิ สมถกรรมฐาน 3 คำนี้ มีความหมายโดยสรุปเหมือนกัน สมาธิ เป็นชื่อเรียกของผลของการปฏิบัติกรรมฐาน สมถกรรมฐาน เรียกวิธีปฏิบัติเพื่อฝึกอบรมจิตใจให้เป็นสมาธิ พระพุทธเจ้าก่อนปรินิพานได้พูดอยู่ 4 คำ พุทธบริษัทจะต้อง 1.ศึกษา 2.ปฏิบัติ 3.เผยแผ่ 4.ปกป้องคุ้มครอง ปฏิบัติ คือ สมาธิ มีสมาธิและก็ศึกษา แล้วก็นำไปเผยแผ่ และถึงจะปกป้องคุ้มครองได้ นี่คือความสำคัญของสมาธิ ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ**พระราชปริยัติกวี (สมจินต์ สมฺมาปญฺโญ)** (พระราชปริยัติกวี, ศ.ดร.(สมจินต์ สมฺมาปญฺโญ), 2563) สมาธิในพระพุทธศาสนาถือว่าเป็นมรรควิธี 1 ในอริยมรรคมีองค์ 8 ชื่อว่า สัมมาสมาธิ คือสมาธิที่ถูกต้อง ที่ว่าถูกต้องก็เพราะว่าเป็นสมาธิเพื่อความหลุดพ้นจากกองทุกข์ในไตรวัฏฏ์ ดังนั้นหากมองผ่านอริยมรรคมีองค์ 8 นี้สะท้อนให้เห็นว่าสมาธิในพุทธศาสนามีความสำคัญมาก เพราะหากไม่มีสมาธิเป็นฐานในการปฏิบัติธรรมของท่านผู้มุ่งแสวงหา โมกขธรรมเป็นไปไม่ได้เลยที่จะบรรลุเป้าหมาย ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ**พระมงคลธรรมวิธาน (สำเร็จ ภูริจิตฺโต)** และ**สมบูรณ์ วัฒนะ** ที่ได้ให้ความเห็นสอดคล้องในทำนองเดียวกัน (พระมงคลธรรมวิธาน, ผศ.ดร.(สำเร็จ ภูริจิตฺโต) และผศ.ดร.สมบูรณ์ วัฒนะ, 2563) พระพุทธเจ้าพระองค์ได้เป็นศาสดาเอกของโลกเพราะสมาธิ เพราะการทีนำมาปฏิบัติและเผยแผ่ต่อชาวพุทธทั่วโลก พระพุทธเจ้าท่านสอนในสิ่งที่มนุษย์สามารถทำได้และสามารถทำได้ดีด้วย เพราะท่านไม่ได้สอนให้ไปพระนิพพานอย่างเดียวแต่ถ้ามนุษย์เข้าใจจุดประสงค์ก็จะได้สมบัติ 3 อย่างคือ มนุษย์สมบัติ สวรรค์สมบัติ นิพพานสมบัติ ก็เกิดจากสมาธินี้ เพราะฉะนั้นสมาธิจึงจำเป็นต้องอยู่ในทุกเรื่องที่มนุษย์เราต้องใช้ ยิ่งเรียนมากยิ่งอยู่ในตำแหน่ง หรือ จุดที่ต้องมีอารมณ์มากระทบ ก็ต้องนำสมาธิมาใช้ในการควบคุมอารมณ์ เพราะถ้าควบคุมไม่ได้ก็จะนำปัญหาต่างๆเข้ามามากมายในชีวิต สรุป สมาธิถ้าปฏิบัติและนำมาใช้จะเป็นประโยชน์มากต่อทุกคน ทั้งคนที่เป็นผู้นำครอบครัว ผู้นำสังคม ผู้นำประเทศ และจะมีประโยชน์คือ 1.ได้ความสุขในปัจจุบันและไม่เป็นคนเจ้าอารมณ์ 2.จะทำงานได้มากและมีประสิทธิภาพ 3.ทำให้อยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุขและทำงานร่วมกับคนอื่นได้ดี 4.สามารถแก้ไขปัญหา โดยการมองทุกอย่างด้วยความเป็นจริง ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ**พระครูภาวนาวิจิตร (สำรวย จารุวณฺโณ)** (พระครูภาวนาวิจิตร (สำรวย จารุวณฺโณ), 2563) สมาธิ มีความสำคัญอย่างยิ่งในพระพุทธศาสนา เพราะถือว่าเป็นเรื่องสำคัญด้านพื้นฐาน เรื่องของสมาธิเป็นความเข้าใจและเป็นความรู้ ทำให้คนมีความตั้งมั่น ตั้งใจที่ถูกต้องในการปฏิบัติและดูแลตนเอง ในการทำงานครอบครัวและการใช้ชีวิตในการประกอบธุรกิจด้วยความตั้งใจชอบ สมาธิในพระพุทธศาสนาถือว่ามีหลายระดับทั้งระดับพื้นฐาน ระดับกลางและระดับสูง ทำให้ผู้ปฏิบัติมีความสุขได้ ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ **ณัฐพัชร สายเสนา** (ผศ.ดร.ณัฐพัชร สายเสนา, 2563)

สรุปได้ว่า **“พระพุทธศาสนา มีความสำคัญอย่างไร”** ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านมีความเห็นสอดคล้องถึงความสำคัญของสมาธิที่มีต่อชีวิตเป็นอย่างยิ่ง เพราะสมาธิจะเป็นฐานที่มั่นสามารถนำไปสู่ความสำเร็จได้ ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา ด้านการทำงาน และด้านการปฏิบัติธรรม โดยเฉพาะด้านการปฏิบัติธรรมนั้น นอกจากจะมีศีลแล้ว สมาธิจะเป็นตัวสร้างฐานพลังจิตจนสามารถนำไปสู่ขั้นปัญญาหรือวิปัสสนาญาณ เข้าสู่มรรคผลนิพพานได้สำเร็จ

สมาธิเป็นพื้นฐานทำให้จิตใจมีความมั่นคง สติเป็นปัญญาสามารถแสดงตัวออกมาได้ คนมีสติปัญญาดีขนาดไหนก็ต้องมีจิตใจที่มั่นคง แต่ที่สำคัญคือวิธีการที่จะทำให้เกิดสมาธิ การกำหนดลมหายใจเข้าออก ทำให้

สติมั่นคงเสร็จแล้วถึงจะไปจะกำหนดกิริยาบท การเดิน ยืน นั่ง นอน กำหนดรู้จิตอยู่ทุกขณะ เพื่อให้เกิดสมาธิ เพราะฉะนั้น สมาธิ เป็นชื่อเรียกผลที่เกิดขึ้นจากการใช้วิธีการปฏิบัติกรรมฐานโดยสติปัฏฐาน 4 เป็นเครื่องบ่งบอกถึงสติที่มั่นคง คือการตื่นรู้ของชาวโลกอยู่แล้ว แต่ที่สำคัญไปกว่านั้นคือ สมาธิ ถือว่าเป็นเบื้องต้น ท่ามกลาง และที่สุดของความสำเร็จในการปฏิบัติกรรมฐาน สรุปว่า วิธีการทำจิตใจให้มั่นคง มีสมาธิ มีความมั่นคงเพื่อให้เราทำงานประสบความสำเร็จ อันนี้เป็นหนทางที่จะทำให้ชาวโลกตื่นรู้แล้วยังเป็นเบื้องต้น ท่ามกลาง และที่สุดของความสำเร็จของการทำหน้าที่การทำงาน นี่คือ ผลดีของการมีสมาธิ ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ**พระราชปริยัติกวี (สมจินต์ สมฺมาปญฺโญ)** (พระราชปริยัติกวี, ศ.ดร.(สมจินต์ สมฺมาปญฺโญ), 2563) โลกจะตื่นหรือไม่ แต่สิ่งที่แน่นอนคือ โลกต้องมีการเคลื่อนไหว ต้องแปรเปลี่ยน ดังที่เราได้เกิดมาเป็นมนุษย์แล้ว ต้องรู้ในความเป็นมนุษย์ รู้ถึงการเกิดมาเป็นสิ่งมีชีวิตที่ประเสริฐในการเกิดเป็นมนุษย์ที่ต่างจากสัตว์ ก็จะนำมาอยู่ด้วยกันอย่างสันติอย่างสงบสุข โดยการเกิดมาเป็นมนุษย์เป็นตัวกลาง ต้องมีความเมตตา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ต่อกันและกัน ทำให้ศักยภาพมนุษย์สูงขึ้นไป นี่คือสังคมที่ร่มเย็น คือสังคมโลกที่นำความสุข สันติสุข สุขอย่างแท้จริง นี่คือสมาธิ ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ**พระมงคลธรรมวิธาน, (สำเร็จ ภูริจิตฺโต)** (พระมงคลธรรมวิธาน, ผศ.ดร.(สำเร็จ ภูริจิตฺโต), 2563) หากมองในมิติของโลกแบบฆราวาส ต้องยึดหลักการสมาธิในอริยมรรคมีองค์ 8 ที่เรียกว่าสัมมาสมาธินี้ นำไปตีความให้สามารถเกิดประโยชน์ในการแก้ปัญหาของโลกที่ยังหลับใหลในกองกิเลสตัณหา อุปาทาน..ให้ตื่นตัวจากการหลับใหลให้ตื่นรู้ตื่นตัวว่ามนุษย์เราควรวางท่าทีต่อโลกและชีวิตนี้อย่างไรจึงจะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข สันติภาพ มีมิตรภาพต่อกัน ทำอย่างไรจึงไม่เบียดเบียนผู้อื่นและสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ ทำอย่างไรจึงจะอยู่ในโลกอาศัยโลก โลกอาศัยเราและสรรพสิ่งอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืน ทั้งหมดนี้ ต้องอาศัยสมาธิที่เป็นสัมมาคือความถูกต้องมุ่งไปสู่ความหมดทุกหมดปัญหา ลดปัญหา ไม่สร้างปัญหาเพราะอิทธิพลของกิเลส ตัณหา อุปาทาน ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ **พระครูภาวนาวิจิตร (สำรวย จารุวณฺโณ)** และ **สมบูรณ์ วัฒนะ** ได้ให้ความเห็นสอดคล้องในทำนองเดียวกัน (พระครูภาวนาวิจิตร (สำรวย จารุวณฺโณ) และผศ.ดร.สมบูรณ์ วัฒนะ, 2563) ในโลกปัจจุบันถือว่า สมาธิมีการตื่นตัวมาก เพราะว่าเราจะเห็นว่าสังคมปัจจุบันคนต้องการที่พึ่งแห่งจิตใจคือ เรื่องของจิต เรื่องของสมาธิ แต่คนไทยชาวพุทธเราก็ปฏิบัติเป็นประจำอยู่แล้ว จึงมองว่ามีความจำเป็นในชีวิตประจำวัน และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันด้วย ยิ่งสังคมชาวโลกในปัจจุบัน จะเห็นได้ว่ายิ่งมีความสนใจมากขึ้น ชาวยุโรป ชาวอเมริกา ชาวตะวันตก เขาเรียกร้องและสนใจ โหยหาเรื่องของสมาธิ เพราะทำให้ชีวิตปัจจุบันมีการเครียดเรื่องวัตถุมากมาย ในขณะเดียวกันด้านจิตใจก็จำเป็นต้องมีการฝึกสมาธิเพื่อให้มีการพัฒนาควบคู่กันไป เพื่อให้จิตใจได้พัฒนาและรู้เท่าทัน จึงมีความจำเป็นและสำคัญมากทั้งของชาวไทยและนานาชาติ ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ **วัชระ งามจิตรเจริญ** และ **ณัฐพัชร สายเสนา** ได้ให้ความเห็นสอดคล้องในทำนองเดียวกัน (ศ.ดร.วัชระ งามจิตรเจริญ และ ณัฐพัชร สายเสนา, 2563)

สรุปได้ว่า**“สมาธิในพระพุทธศาสนาต่อการตื่นตัวของโลก” เป็นอย่างไร** ตามวิถีโลกนั้น ย่อมมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตลอดตามภาวะโลก บางครั้งก็เกิดภาวะโลกไม่สงบ บางครั้งก็สงบ ผลัดเปลี่ยนกันไป นั่นก็เป็นเพราะการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากโลกจริงๆ กับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากมนุษย์สร้างขึ้น โดยเฉพาะภาวะสงครามในอดีต แต่ในยุคปัจจุบันผู้คนเริ่มตื่นตัว เริ่มมีอิสระในการแสวงหาสันติภาพกันมากขึ้น นั่นก็คือสันติภาพภายในที่เกิดขึ้นจากจิตใจของตนเอง จะเห็นได้จากคนทั่วโลกเริ่มให้ความสนใจเกี่ยวกันสมาธิกันมาก

ขึ้น จนทำให้คนต่างศาสนาหันมานับถือพุทธศาสนากันมากขึ้น นั่นก็แสดงให้เห็นว่าเขาเหล่านั้นต่างใคร่และแสวงหาการปฏิบัติสมาธิกรรมฐาน เพื่อให้เกิดสันติภาพภายในตน และโลก นั้นเอง

การส่งเสริมการปฏิบัติสมาธิในพระพุทธศาสนาแก่ชาวโลก ในภาพรวม

การปฏิบัติสมาธิมีความจำเป็นที่ไม่ว่าชาวโลกไม่ว่าจะนับถือศาสนาไหน ก็ต้องทำเหมือนกันทั้งหมด เพื่อความสำเร็จในการดำเนินชีวิตและการประกอบธุรกิจการงาน แต่โดยวิธีการอย่างไรก็แล้วแต่ บางศาสนาก็ใช้วิธีการไหว้พระเจ้า เพราะเขานับถือพระเจ้า จึงแสดงออกโดยการนับถือพระเจ้า และแสดงออกทางกาย วาจา และจิตใจ แต่วัตถุประสงค์จริงๆแล้วก็คือการทำสมาธิเหมือนกัน แต่บางศาสนาก็ใช้วิธีการใช้เวลาในวันที่ว่าง เช่น ศาสนาคริสต์ก็ใช้เวลาเข้าโบสถ์ช่วงวันเสาร์ อาทิตย์ ไปทำกรรมฐาน หรือในองค์กรทางธุรกิจเขาก็ใช้วิธีทำกิจกรรมร่วมกัน การฝึกอบรมโดยรูปแบบต่างๆ แต่ในสาระคือการทำสมาธิ การฝึกจิตใจ ให้มีความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่การงาน ไม่ว่าศาสนาไหนจะถือว่าร่างกาย หรือชีวิตเกิดจากอะไรก็แล้วแต่ บางศาสนาก็ว่าเกิดจากพระเจ้า บางศาสนาก็ว่าเกิดจากวัตถุธาตุมารวมกัน แต่ท้ายที่สุดก็มีร่างกาย และจิตใจ การทำสมาธิจึงมีความจำเป็นกับทุกคน กับทุกศาสนาเพื่อฝึกฝนอบรมจิตใจให้เป็นสมาธิ มีความมั่นคงเป็นหนึ่งเดียว มีความจดจ่อซึ่งในทางพระพุทธศาสนาจะสะท้อนออกมาในรูปของอธิบาท 4 ในเวลาทำงาน ถ้าใครไม่มีสมาธิ ทำให้ทำงานไม่สำเร็จ เพราะฉะนั้นทุกคนก็ต้องทำงาน ทุกศาสนาก็ต้องทำงาน ถ้าจะทำงานให้สำเร็จก็ต้องอาศัยสมาธิ เพียงแต่ว่าศาสนานี้นับถืออย่างนี้ก็ฝึกอบรมจิตใจแบบนี้ ศาสนานี้เชื่อถือแบบนี้ก็มีวิธีการแบบนี้ โดยเป้าหมายคือ ทำให้จิตเป็นสมาธิ มีเป้าหมายมั่นคง เพราะฉะนั้น การฝึกปฏิบัติสมาธิจึงมีความจำเป็นกับคนทุกคน ทุกชาติ ทุกศาสนา และที่สำคัญ คำว่าสมาธิ ไม่ใช่แค่จิตทุกแบบมีความมั่นคง คำวิเคราะห์ ***กุสลจิตตัสสะเอกะคะตา*** หมายถึง จิตที่เป็นกุศลเท่านั้น คำว่า สมาธิทางพระพุทธศาสนา หมายถึง จิตที่เป็นกุศลมีอารมณ์เป็นหนึ่งเดียว คำว่า “สมาธิ” ท่านนิยามเอาไว้ในทางพระพุทธศาสนา ซึ่งจะแตกต่างจากสมาธิทั่วไปคือ เมื่อจิตที่เป็นกุศลเป็นสมาธิก็จะเป็นฐานทำให้จิตเป็นสมาธิพัฒนาต่อยอดยิ่งๆขึ้นไป คล้ายๆเป็นฐานแก่กันและกันทำให้งอกงามต่อไปอย่างไม่รู้จบรู้สิ้น แตกต่างจากสมาธิของคนทั่วๆไปที่ไม่มีเป็นครั้งคราวไม่ต่อยอดกัน เพราะฉะนั้น การฝึกปฏิบัติสมาธิจึงมีความจำเป็นสำหรับคนทุกคน ทุกเพศ ทุกวัย ทุกศาสนา ในการประกอบธุรกิจหน้าที่การงาน อาจจะเพราะในทางพระพุทธศาสนาเป็นฐานทำให้ศาสนามีความมั่นคง ยังยืนทำให้ศรัทธาประชาชนสูงขึ้น และที่สำคัญคือเป็นเครื่องมือในการคลี่คลายความเข้มข้นของความรู้ในเชิงวิชาการ บางทีการรู้มากจนอาจจะควบคุมตนเองไม่ได้กลายเป็นงูพิษมากัดตัวเอง ดังภาษาบาลีที่ว่า ***อลคัททูปมาปริยัติ*** คือปริยัติใด อันบุคคลเรียนไม่ดี คือ เรียนเพราะเหตุมีการโต้แย้ง เป็นต้น, ปริยัตินี้ ชื่อว่า ปริยัติเปรียบด้วยงูพิษ คนเก่งจนหาสังคมอยู่ไม่ได้ คือความเก่งมันกลับมาฆ่าตัวเอง เพราะว่าไม่เอาเรื่องของสมาธิเข้ามาเสริมเพื่อให้จิตใจมีความมั่นคงมีความสามารถควบคุมทิศทางของวิชาการ นี่คือความจำเป็นของสมาธิ สำหรับทุกคน ทุกเพศ ทุกวัย **พระราชปริยัติกวี(สมจินต์ สมฺมาปญฺโญ)** ซึ่งได้นำเสนอไว้ (พระราชปริยัติกวี, ศ.ดร.(สมจินต์ สมฺมาปญฺโญ), 2563) ประเทศไทยมีจุดแข็งมากที่สุดในโลกแห่งพุทธศาสนาที่มีพระสงฆ์ วัดวาอาราม สำนักฝึกสมาธิมากมาย ใช้จุดแข็งนี้ช่วยเยียวยาผู้คนในโลกนี้ ส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางแห่งการปฏิบัติสัมมาสมาธิแบบพุทธศาสนา และส่งเสริมการศึกษาวิจัยสร้างนวัตกรรมการนำสมาธิมาแก้ไขปัญหาชีวิตและสังคมอย่างเป็นรูปธรรม **พระครูภาวนาวิจิตร (สำรวย จารุวณฺโณ)** ซึ่งได้นำเสนอไว้ (พระครูภาวนาวิจิตร (สำรวย จารุวณฺโณ), 2563) สมาธิเป็นสิ่งที่สำคัญตามที่ทราบมาแล้ว ดังนั้นควรสนับสนุนให้มีการเผยแผ่ทำความเข้าใจในหลากหลายรูปแบบ เพื่อป้องกันปัญหาความรุนแรง ทางด้านพฤติกรรม อารมณ์ของประชาชน โดยเฉพาะอย่าง

ยิ่งเยาวชน หากขาดการทำความเข้าใจและแนะวิธีการปฏิบัติที่เหมาะสมแล้วก็จะเห็นปัญหาตามมายกตัวอย่าง เช่น การประท้วง ของเด็กและเยาวชน การเสนอตัดวิชาทางพระพุทธศาสนาออกจากระบบการเรียนการสอน **วัชระ งามจิตรเจริญ** ซึ่งได้นำเสนอไว้ (ศ.ดร.วัชระ งามจิตรเจริญ, 2563) เราจะเห็นได้ว่าในประเทศไทยเป็นศูนย์กลางศาสนาแล้ว เราก็ยังมีศูนย์ปฏิบัติวิปัสสนา สำนักปฏิบัติกรรมฐานมากมาย ทั้งชาวไทยและต่างชาติได้เข้ามาปฏิบัติและเรียนรู้ แต่ก็ไม่ได้มีแค่ในประเทศไทย แต่ที่ต่างชาติเราก็มีศูนย์กลางการเรียนรู้มากมาย ไม่ว่าจะเป็น อินเดีย ยุโรป อเมริกา ออสเตรเลีย และอีกมากที่ชาวพุทธได้ขยายพื้นที่ไปและชาวต่างชาติเข้าไม่ได้สนใจเรื่องของการทำบุญ การบริจาคทานเท่าไหร่นัก แต่เขาสนใจเรื่องของสมาธิมาก และเขาก็มีการตื่นตัวมาก ถ้ามองไปในอดีต พระอาจารย์ที่เป็นที่รู้จักและยอมรับมากก็คือ หลวงพ่อชา ที่ไปเผยแผ่ในต่างประเทศ ทำให้ชาวตะวันตก ได้รู้เรื่องของสมาธิเยอะมากขึ้น และได้รับความสนใจอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะประเทศอเมริกา มีผู้ที่สนใจมาเรียนรู้มาก จึงมีการอำนวยความสะดวกให้กับผู้ที่สนใจได้เข้ามาเรียนรู้ มาปฏิบัติกันมากยิ่งขึ้น และอยากให้มีการเผยแพร่ออกไปให้ความเข้าถึงทุกระดับชนชั้น ทั้งระดับวัยรุ่น วัยทำงาน และสูงวัย โดยเฉพาะระดับนานาชาติ เพราะเขามีความสนใจที่จะเรียนรู้ โดยเฉพาะมหาวิยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง ที่ทำการเปิดสอนอยู่ในขณะนี้ถือว่าทำได้ดีมากอยู่แล้ว แต่ควรที่ก็อยากจะให้มีการเปิดสอนในระดับนานาชาติมากยิ่งขึ้น และอยากให้เป็นศูนย์กลางในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาให้แผ่กระจายไปในระดับนานาชาติยิ่งขึ้น **ณัฐพัชร สายเสนา** ซึ่งได้นำเสนอไว้ (ผศ.ดร.ณัฐพัชร สายเสนา, 2563)

สรุปได้ว่า สมาธิ การมีจิตตั้งมั่นในอารมณ์เดียวในทางกุศล มีปัญญารู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง เป็นสมาธิที่ควรคู่แก่การใช้งาน การแก้ปัญหาชีวิต การบำบัดโรคทางกายจิต และความเจริญก้าวหน้าแห่งสมาธิสู่วิปัสสนาอันเป็นทางแห่งปัญญาสู่การสิ้นสุดแห่งกองทุกข์ สมาธิมี 3 ระดับ คือ ขณิกสมาธิ เป็นสมาธิขั้นต้นที่คนทั่วไปนำไปใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงานในชีวิตประจำวันให้ได้ผลดี อุปจารสมาธิ เป็นสมาธิขั้นระงับนิวรณ์ 5 และอัปปนาสมาธิ เป็นสมาธิระดับสูงสุด เป็นสมาธิที่แน่วแน่ แนบสนิท ก็จะแน่วแน่กลายเป็นอัปปนาสมาธิ อันเป็นองค์แห่งฌานต่อไป

หลักการเจริญสมาธิตามหลักพระพุทธศาสนามีเป้าหมายสำคัญ 2 ประการ คือ

1. เป้าหมายหลักของการเจริญสมาธิตามหลักพระพุทธศาสนาได้แก่ วิมุตติ

2. เป้าหมายรอง คือ การนำสมาธิไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาด้านต่างๆ ในชีวิตประจำวัน

เป้าหมายหลัก ที่ให้ความสำคัญในเรื่องของ วิมุตติ นั้น เป็นเป้าหมายระดับสูงสุดของการเจริญสมาธิตามหลักพระพุทธศาสนานั่นคือ “ความหลุดพ้น” ประกอบด้วย

1) เจโตวิมุตติ หมายถึง ความหลุดพ้นทางจิต หรือความหลุดพ้นทางจิตด้วยกำลังทางสมาธิ

2) ปัญญาวิมุตติ หมายถึง ความหลุดพ้นด้านปัญญา ปัญญาบริสุทธิ์ เกิดจากการกำจัดอวิชชาได้แล้ว ทำให้ผู้นั้นหลุดพ้นจากกิเลสเครื่องผูกมัดทั้งปวง โดยที่เจโตวิมุตติเป็นผลจากการเจริญสมถะและปัญญาวิมุตติเป็นผลที่เกิดจากการวิปัสสนา ดังนั้น เจโตวิมุตติ (สมถะ) และ ปัญญาวิมุตติ (วิปัสสนา) จึงเป็นของคู่กัน เป็นวิมุตติที่สมบูรณ์ เป้าหมายรอง ที่ให้ความสำคัญในเรื่อง การนำสมาธิไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาด้านต่างๆในชีวิตประจำวัน

เอกสารอ้างอิง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2535) พระไตรปิฎกภาษาบาลี. ฉบับมหาจุฬาเตปิฎกำ, 2500. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระไตรปิฎกภาษาไทย.(2539) ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร :โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต).(2552) พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมธีรราชมหามุนี(โชดก ญาณสิทฺธิ).(2546) วิปัสสนาญาณโสภณ. พิมพ์ครั้งที่ 3.กรุงเทพมหานคร ศรีอนันต์การพิมพ์.

เจริญ ช่วงชิต,(2557) การศึกษาสมาธิในพระพุทธศาสนา, สารนิพนธ์ ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณวิทยาลัย.

สัมภาษณ์

1. พระราชปริยัติกวี ศ.ดร.(สมจินต์ สมฺมาปญฺโญ). น.ธ.เอก, ป.ธ.9, Ph.D.,อธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, สัมภาษณ์ วันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ.2563

2.พระมงคลธรรมวิธาน,ผศ.ดร.(สำเร็จ ภูริจิตฺโต). น.ธ.เอก, ป.ธ.4, Ph.D.,รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, สัมภาษณ์ วันที่ 24 ตุลาคม พ.ศ.2563

3.พระครูภาวนาวิจิตร (สำรวย จารุวณฺโณ). น.ธ.เอก, ป.ธ.5, พธ.ม, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ ครูใหญ่สายวิปัสสนา สายหลวงพ่อสด, สัมภาษณ์ วันที่ 24 ตุลาคม พ.ศ.2563

4. ศ.ดร.วัชระ งามจิตรเจริญ, น.ธ.เอก, ป.ธ.9, Ph.D., คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,สัมภาษณ์ วันที่ 18 กันยายน 2563

5.ผศ.ดร.ณัฐพัชร สายเสนา. น.ธ.เอก, ป.ธ.5, Ph.D., รองผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม, สัมภาษณ์ วันที่ 19 กันยายน พ.ศ.2563

6.ผศ.ดร.สมบูรณ์ วัฒนะ. น.ธ.เอก, ป.ธ.7, Ph.D., อาจารย์มหาวิทยาลัยมหิดล, สัมภาษณ์ วันที่ 18 กันยายน พ.ศ.2563